

Byggnadsnämndens arbete med tillsyn

Dalarnas län 2016

AVESTA-BORLÄNGE-FALUN-GAGNEF-HEDEMORA-LEKSAND-LUDVIKA-
MALUNG/SÄLEN-MORA-ORSA-RÄTTVIK-SMEDJEBACKEN-SÄTER-
VANSBRO-ÄLVDALLEN

Syfte

Syftet med denna sammanställning och analys är att göra den uppföljning och utvärdering som plan- och byggförordningen ålägger länsstyrelserna att göra. Regeringen har beslutat att länsstyrelserna 2016 särskilt ska granska kommunernas tillsyn av bestämmelserna om funktionskontroll av ventilationssystem och funktionskontroll av hissar och andra motordrivna anordningar i byggnadsverk i plan- och bygglagen, plan- och byggförordningen och Boverkets föreskrifter.

Uppdraget redovisas enligt nedan.

Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende länsstyrelserna

Tillsyn och tillsynsvägledning över kommunernas plan- och byggverksamhet

19. Enligt plan- och byggförordningen (2011:338) ska länsstyrelserna följa upp och utvärdera byggnadsnämndernas tillsynsarbete samt ge tillsynsvägledning genom att ge byggnadsnämnderna råd och stöd. Länsstyrelserna ska i samband med detta särskilt granska kommunernas tillsyn av bestämmelserna om funktionskontroll av ventilationssystem och funktionskontroll av hissar och andra motordrivna anordningar i byggnadsverk i plan- och bygglagen (2010:900), plan- och byggförordningen och Boverkets föreskrifter. Formerna för länsstyrelsernas återrapportering ska utformas i dialog med Boverket. Uppdraget ska redovisas till Boverket senast den 31 januari 2017.

Innehållsförteckning

Syfte	3
Sammanfattning.....	7
Fakta om Dalarnas län	8
Del 1 - Hissar och andra motordrivna anordningar.....	9
Del 2 - Obligatorisk ventilationskontroll (OVK)	12
Analys/reflektion	16
Del 1 - Hissar och andra motordrivna anordningar	17
Del 2 - Obligatorisk ventilationskontroll (OVK).....	20
Bilagor	22
Bilaga 1	23

Sammanfattning

Eventuell sammanfattning av svaren och av analys av de svar på frågor som ställts i årets enkät om hissar och andra motordrivna frågor och obligatorisk ventilationskontroll OVK.

Genom hela rapporten återkommer följande förkortningar:

PBL	plan- och bygglagen (2010:900)
PBF	plan- och byggförordningen (2011:338)
BN	byggnadsnämnden
OVK	obligatorisk ventilationskontroll

Samtliga bilder i denna rapport har laddats hem från pixabay.com

Fakta om Dalarnas län

Bakgrundskarta © Lantmäteriet

Yta: drygt 28 000 kvadratkilometer

Antal invånare: ca 277 000 personer

Antal kommuner: 15

Antal kommuner som svarat på enkäten: 13

Fördelningen av invånare i länet: Åtta av Dalarnas kommuner har färre än 15 000 invånare. Den minsta kommunen har ca 6 800 invånare, och den största har ca 56 400 invånare.

Dalarna är till ytan lika stort som Belgien, men med den skillnaden att här samsas knappt 300 000 invånare, medan de är 10,5 miljoner invånare på samma yta i Belgien.

Del 1 - Hissar och andra motordrivna anordningar

Lagstöd

Hissar i byggnader, och linbaneanläggningar för persontransport ska alltid ha det utförande och den utrustning som skäligen kan fordras för att uppfylla de tekniska egenskapskraven.

(PBL 8 kap 24 §)

När det gäller kraven för användning av hissar och andra motordrivna anordningar i byggnadsverk är det byggnadsnämnden som är tillsynsmyndighet och har tillsyn över att de följs. Tillsynen riktar sig mot den som äger eller på annat sätt ansvarar för anordningen.

(PBF 8 kap 6 §)

Byggnadsnämnden ska ta ut en byggsanktionsavgift om en motordriven anordning i ett byggnadsverk används i strid mot bestämmelserna om användning.

(PBF 9 kap 5 §)

Frågor ställda i enkäten

1.1 Har BN någon form av dokumentation över vilka hissar/motordrivna anordningar i kommunen som omfattas av kraven?

3 kommuner uppger att de har någon form av dokumentation.

De former som nämns är :

”Hissar finns diarieförda”

”I ett pärmregister”

”Excelregister”

2 kommuner har dokumentation enbart över personhissar.

5 kommuner har dokumentation, men denna är inte komplett/uppdaterad.

3 kommuner uppger att de inte har någon form av dokumentation.

1.2 Brukar BN få en kopia på besiktningsprotokollen från kontrollanter?

1 kommun uppger att de får del av både protokoll med och/eller utan anmärkning.

10 kommuner får endast del av protokoll med anmärkning.

1 kommun uppger att de får protokoll vid nyinstallation, men att det är mer oklart vid kontroller.

1 kommun uppger att de har fått in protokoll utan anmärkning.

1.3 Hur många protokoll med anmärkning fick BN in en kopia på under 2015?

5 kommuner fick inte in några protokoll med anmärkning under 2015.

7 kommuner fick in mellan 1-10 st protokoll med anmärkning.

2 kommuner uppger att de fick in mellan 11-50 st.

1.4 Agerade BN på något sätt för att försäkra sig om att hissar och andra motordrivna anordningar där protokoll som visar att anordningen uppfyller kraven på skydd för säkerhet och hälsa saknas (och som därmed automatiskt förses med användningsförbud enligt PBF 5 kap 14 §) inte användes?

6 kommuner agerade, 3 kommuner agerade inte.

De kommuner som har agerat har t ex:

”skickat en upplysning/informationsbrev till fastighetsägaren om att hissen har användningsförbud, oklart om något platsbesök har gjorts i samband med detta.”

”avslagit en begäran om dispens från bestämmelserna.”

”beslutat om ett användningsförbud.”

”beslutat om ett föreläggande om att ordna brister omedelbart.”

1.5 Görs en anmälan till BN (i enlighet med PBF 6 kap 5 § punkt 4) när hissar installeras för bostadsanpassning?

6 kommuner bedömer att det görs en anmälan när hissar installeras för bostadsanpassning.

5 kommuner bedömer att det inte görs.

3 kommuner vet inte.

1.6 Bedriver BN någon form av planerad/aktiv tillsyn över de hissar/motordrivna anordningar som installerats i kommunen?

12 kommuner uppger att de inte bedriver någon form av planerad/aktiv tillsyn över hissar/motordrivna anordningar som installerats i kommunen.

1 kommun har för avsikt att utforma ett hissregister under 2017, och hoppas kunna påbörja någon form av tillsyn i samband med detta.

1.7 Upplever BN att det finns några hinder förknippade med tillsynen över att reglerna om hissar och andra motordrivna anordningar följs?

8 kommuner har svarat ”ja”. 5 kommuner har svarat ”nej”.

1.8 Vad är det som försvårar BN:s arbete med tillsyn över att reglerna om hissar och andra motordrivna anordningar följs? (Flera alternativ kan väljas)

6 kommuner uppger att BN inte har koll på vilka hissar/motordrivna anordningar som finns installerade i kommunen.

3 kommuner uppger att BN inte har koll på vilka av de installerade hissarna/motordrivna anordningarna som omfattas av kraven.

7 kommuner uppger att BN inte får uppgifter om vilka hissar/motordrivna anordningar som godkänts vid senaste besiktning/ombesiktning.

2 kommuner anser att lagstiftningen är svårtolkad.

2 kommuner anser att lagstiftningen är svår att tillämpa.

2 kommuner bedömer att kompetensen hos BN behöver förstärkas.

2 kommuner anser att vägledningen från berörda myndigheter behöver förstärkas.

2 kommuner uppger att detta arbete nedprioriteras, på grund av resursbrist.

Svårigheter och behov av vägledning

1.9 Önskar BN ytterligare vägledning om tillsyn av hissar och andra motordrivna anordningar?

8 kommuner har svarat ”ja”, 5 kommuner har svarat ”nej”.

De kommuner som har svarat ja, önskar följande:

”Goda exempel och rutiner.”

”Förslag på struktur, förenkling av uppgiften.”

”Vägledning.”

”Uppgifter om vilka hissar/motordrivna anordningar som godkänts vid senaste besiktning/ombesiktning.”

1.10 Övriga kommentarer när det gäller tillsynen över hissar och andra motordrivna anordningar (t ex förslag till lagändringar el dyl.)

”Vi behöver en lagstiftning som anger att protokollen ska skickas till BN (likt OVK).”

”Det hade varit kanon om det fanns ett hissregister att ta del av, då vi inte vet hur många hissar vi har i kommunen.”

”Svårighet att tidsmässigt kunna prioritera tillsyn.”

”Vid godkänd ombesiktning av en hiss lämnas inte protokollet till BN.”

Del 2 - Obligatorisk ventilationskontroll (OVK)

Lagstöd

Tillsynen över bestämmelserna om OVK ligger på kommunens byggnadsnämnd. Om bestämmelserna inte följs får byggnadsnämnden förelägga byggnadens ägare att utföra OVK, detta görs genom ett åtgärdsföreläggande. Visar det sig vid en funktionskontroll att ventilationssystemet har brister eller att övriga krav inte uppfylls får byggnadsnämnden förelägga byggnadens ägare att rätta till dessa, detta görs genom ett rättelseföreläggande. Byggnadsnämnden får också förbjuda den som äger eller har nyttjanderätten till ett byggnadsverk att använda hela eller delar av byggnaden om den har brister som kan äventyra säkerhet hos dem som vistas i byggnaden.

(PBL 11 kap 5, 19, 20, 33 §§)

Byggnader ska ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om bland annat skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt energihushållning och värmeisolering.

(PBF 5 kap 1 §)

Byggnadens ägare har ansvaret enligt plan- och bygglagstiftningen, även mellan besiktningstillfällena, för att vidta de åtgärder som behövs för att kraven på ventilationssystemet ska vara uppfyllda och för att det underhålls så att dess väsentliga tekniska egenskaper i huvudsak bevaras. Byggnadens ägare ansvarar därmed för att fel och brister som upptäcks vid OVK åtgärdas omgående.

(PBF 3 kap 14-15 §§)

Frågor ställda i enkäten

2.1 Har BN någon form av dokumentation över vilka byggnader i kommunen som omfattas av OVK?

10 kommuner uppger att de har någon form av dokumentation.

De former som nämns är :

”Digitalt register samt ByggR, akter sparas i närarkiv.”

”Register i ByggR.”
”Besiktningsprotokollen är diarieförda.”
”Objektsregister.”
”Register i lösa pärmar, digitalt register på gång under 2017.”
”Diarieföring.”
”Excelregister.”

1 kommun uppger att de inte har någon form av dokumentation.
3 kommuner har dokumentation, men denna inte är komplett/uppdaterad.

2.2 Bedriver BN någon form av planerad/aktiv tillsyn över de byggnader i kommunen som omfattas av OVK?

6 kommuner har svarat ”ja”, 6 kommuner har svarat ”nej”.
1 kommun uppger att ”inom ramen för miljötillsynen bedriver myndighetsnämnden tillsyn över skolor, förskolor mm med fokus på ventilation.”

2.3 Hur många OVK-protokoll med anmärkning registrerade BN 2015?

1 kommun registrerade inga sådana protokoll.
3 kommuner registrerade mellan 1-10 st.
8 kommuner registrerade mellan 11-50 st.
1 kommun registrerade 51 eller fler.

2.4 Hur många av dessa ledde till att BN öppnade ett tillsynsärende?

8 kommuner uppger att inga av dessa protokoll ledde till att BN öppnade ett tillsynsärende.
2 kommuner öppnade mellan 11-50 tillsynsärenden.
1 kommun öppnade tillsynsärenden för samtliga protokoll som kom in med anmärkning
1 kommun uppger att de har alla ”ej godkända” som öppna ärenden, och att dessa är olika långt gångna i processen att förelägga med vite.
1 kommun uppger att det är ”oklart”.

2.5 Upplever BN att det finns några hinder förknippade med tillsynen över att reglerna om OVK följs?

8 kommuner har svarat ”ja”, 6 kommuner har svarat ”nej”.

2.6 Vad är det som försvårar BN:s arbete med tillsynen över att reglerna om OVK följs? (Flera alternativ kan väljas)

4 kommuner uppger att BN inte har koll på vilka byggnader i kommunen som omfattas av OVK.
2 kommuner anser att lagstiftningen är svårtolkad.
1 kommun anser att lagstiftningen är svår att tillämpa.
1 kommun bedömer att kompetensen hos BN behöver förstärkas.

1 kommun bedömer att vägledningen från berörda myndigheter behöver förstärkas.

Övrigt som framkommit:

”Resurser saknas.”

”Detta arbete nedprioriteras, på grund av resursbrist.”

”Det finns ett glapp i antalet, mellan de byggnader i kommunen som omfattas av OVK som finns i BN:s register, och de byggnader som omfattas av OVK men som inte finns med i registret. Det finns heller inte resurser att leta reda på de fastigheter som inte finns med i registret. ”

”Kompetensförstärkning behövs främst för de interna rutinerna, men detta är ett arbete som pågår.”

”Problemet är inte att veta vilka byggnader som omfattas, utan att varje byggnad kan/innehåller flera ventilationssystem, dvs det är mycket komplext att övervaka.”

”Rättsfall.”

Svårigheter och behov av vägledning

2.7 Har BN använt sig av den vägledning/det vägledningsmaterial/det handläggargstöd som Boverket och länsstyrelserna har tagit fram?

(Endast 8 kommuner har besvarat frågan.)

4 kommuner har svarat ”ja” och 4 kommuner har svarat ”nej”.

2.8 Vilken vägledning/vilket vägledningsmaterial/handläggargstöd har BN använt sig av? (Flera svarsalternativ kan väljas)

2 kommuner har använt sig av Boverkets webbplats (PBL kunskapsbanken).

2 kommuner har använt sig av Länsstyrelsens webbplats.

2 kommuner har deltagit i seminarier/konferenser som Boverket och/eller Länsstyrelsen anordnat.

1 kommun uppger att de använder sig av material från Funkis.

2.9 Har BN använt sig av de rutiner och mallar som Gnosjö, Jönköping och Vetlanda kommuner tagit fram i samarbete med Länsstyrelsen Jönköping, i arbetet med OVK?

(Endast 4 kommuner har besvarat frågan.)

1 kommun uppger att de använt sig av materialet, övriga 3 kommuner har inte gjort det.

2.10 Vilka rutiner/mallar har BN använt sig av? (Flera svarsalternativ kan väljas)

Det material som kommunen har använt är ”Mallar”.

2.11 Här ser vi gärna att ni lämnar feedback på det material ni använt, vi är tacksamma för alla synpunkter.

Ingen feedback har lämnats.

2.12 Önskar BN ytterligare vägledning om tillsyn över OVK?

3 kommuner har svarat "ja" och 11 kommuner har svarat "nej".

De kommuner som har svarat ja, önskar följande:

"Struktur."

"Ett centralt register gemensamt för alla kommuner vore kanon."

2.13 Övriga kommentarer när det gäller tillsynen över OVK (t ex förslag till lagändringar el dyl.)

"Gemensam informationskampanj till fastighetsägare att dom har en skyldighet att utföra OVK. Det är just nu enormt resurskrävande att informera varje enskild FÄ om deras ansvar. Bilägare vet att bilen måste besiktas, men fastighetsägare är som levande frågetecken att ventilationen ska besiktas.... vi får ofta frågan 'vad har kommunen hittat på nu då för att få in pengar'."

"Avgift för administration."

Analys/reflektion

I samband med att Länsstyrelsen skickade ut frågorna i enkät B+C genomfördes besök hos fem av länets byggnadsnämnder. Vid besöken deltog tjänstemän, chefer och politiker, och där diskuterades bl a några av frågorna i enkäten djupare. Det som framkommit av svaren på enkäten och det som diskuterades vid kommunbesöken, men också sådant som framkommit vid kommunernas direkta frågor, kommentarer och synpunkter vid länsträffar och vid tillsynsvägledning via telefon och mail ligger till grund för den analys/reflektion som följer.

Länsstyrelsens *generella* reflektion vad gäller kommunernas tillsynsarbete

Länsstyrelsen kan fortsatt konstatera att en stor del av länets kommuner ofta nedprioriterar tillsynsarbetet, överlag. Till stor del beror detta på att de resurser som finns på kommunerna övervägande prioriterar, och uppmanas att prioritera, arbetet med ärenden där beslut enligt lagen ska fattas inom tio veckor. Tillsynsarbete är ofta betydligt mer tids- och resurskrävande än de ordinarie bygglovs- och anmälanärendena. Luckor i lagstiftningen gör att ärendena riskerar att stanna av, utan att förelägganden följs och utan att byggnadsnämnden har möjlighet att komma vidare med ärendet. Det är också juridiskt komplicerat att skriva förelägganden så att de håller vid en överprövning, och risken finns att beslutet upphävs och att processen behöver tas om från början. Det framkommer att fastigheter som har ett öppet tillsynsärende inte sällan byter ägare under processens gång, och den tids- och resurskrävande processen får då börja om från början. Kompetens och resurser för att arbeta med tillsynsärenden saknas ofta, och eftersom tillsynsarbetet ofta nedprioriteras så får kommunerna heller inte möjlighet att skaffa sig den kompetens som krävs.

För Länsstyrelsen i Dalarnas slutsats gällande OVK, står vi bakom den gemensamma skrivningen som tagits fram i Forumgrupp nr 6, se bilaga 1.

Del 1 - Hissar och andra motordrivna anordningar

Dokumentation

Kommunerna är i stort eniga om att för att kunna bedriva tillsyn över att hissar och andra motordrivna anordningar hålls i gott skick och besiktas regelbundet, så behöver kommunen ha en överblick över vilka anordningar som finns i kommunerna, vilka anordningar som omfattas av återkommande besiktningar och inom vilka intervall. Problemet är sällan att få till någon form av register över de hissar och motordrivna anordningar som kommunerna känner till, utan snarare att få vetskap om de anordningar som kommunerna inte känner till.

En stor del av länets kommuner har, vid flera tillfällen, lyft som förslag att hissar och andra motordrivna anordningar borde vara anmälningspliktiga till ett centralt register. Kommunerna menar att det kunde vara lämpligt om de hade tillträde till det föreslagna registret för att få koll på vilka hissar och anordningar som finns i kommunen och som de har tillsyn över. Det föreslagna centrala registret borde rimligtvis ligga under en myndighet som också ansvarar för att skicka ut information till fastighetsägaren i god tid innan det är dags för besiktning.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har tidigare, vid ett par tillfällen, lyft denna form av register som ett förslag till regeringen, men väljer att skicka med det även i denna återrapportering.

Kopia på besiktningsprotokollen

Kommunerna lyfter återkommande problemet med att de inte automatiskt får ta del av de godkända besiktningsprotokollen. Om en hiss eller annan motordriven anordning som fått en anmärkning vid senaste besiktning har åtgärdats, ombesiktats och fått ett godkänt protokoll, så finns idag inge skyldighet att skicka ett exemplar av detta protokoll till BN. Detta innebär att kommunen inte automatiskt får vetskap om att objektet är åtgärdat.

Eftersom BN inte kan förelägga fastighetsägaren att visa upp ett godkänt protokoll, eftersom lagstiftningen säger att det är besiktningsorganet som ska lämna protokollet till BN, så blir det näst intill ogörligt för kommunerna att få en tydlig bild över vilka anordningar som faktiskt är godkända.

Länsstyrelsen menar att i och med att fler än hälften av kommunerna i länet uppger att ett hinder för att få till ett enklare tillsynsarbete beror på att man inte får uppgifter om vilka hissar/motordrivna anordningar som godkänts vid senaste besiktning/ombesiktning, visar att behovet av att se över lagstiftningen kring protokollen är stort.

Användningsförbud

Att en hiss eller motordriven anordning som inte har ett godkänt protokoll automatiskt förses med användningsförbud, gör att BN känner sig osäkra på hur och om de ska agera gentemot fastighetsägaren. Det framgår inte heller helt tydligt i den vägledning som finns idag, hur kommunerna bör agera. Länsstyrelserna och Boverket borde här kunna hitta en gemensam linje för att hjälpa landets kommuner att besluta hur/om de ska agera när ett protokoll med anmärkning kommer in. Att åtta av de kommuner i Dalarnas län som svarat på enkäten önskar mer vägledning från berörda myndigheter gör att Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att behovet av att detta görs snarast är stort.

Planerad/aktiv tillsyn

Länsstyrelsen kan, som nämnts tidigare, fortsatt konstatera att en stor del av länets kommuner ofta nedprioriterar tillsynsarbetet, överlag, och att dessa arbetsuppgifter utförs till största delen i den mån det kommer in en anmälan till byggnadsnämnden. Tillsynen över att regelverket kring hissar och andra motordrivna anordningar följs är alltså inget undantag. 12 kommuner uppger att de inte bedriver någon planerad/aktiv tillsyn idag. 1 kommun uppger att de planerar för att få till ett register över dessa anordningar under 2017, och att förhoppningen är att man i samband med detta kan påbörja någon form av tillsyn.

Länsstyrelsen konstaterar ett flertal av kommunerna i länet upplever att de behöver ha ett komplett register över de hissar och motordrivna anordningar som finns i kommunen, för att kunna bedriva någon form av tillsyn. Så länge kommunerna inte har sådana register, och så länge de uppmanas att prioritera andra arbetsuppgifter, så kommer ingen planerad/aktiv tillsyn att bedrivas inom tillsynsområdet.

Hinder förknippade med tillsynen

Över än hälften av kommunerna i länet upplever att det finns hinder förknippade med tillsynen över hissar och andra motordrivna anordningar.

Det man främst lyfter är att uppgifter om vilka hissar/motordrivna anordningar som godkänts vid senaste besiktning/ombesiktning saknas, samt att man inte har koll på vilka hissar/motordrivna anordningar som finns installerade i kommunen

Det framkommer också att kommunerna inte har koll på vilka av de installerade hissarna/motordrivna anordningarna som omfattas av kraven, att lagstiftningen är svårtolkad och svår att tillämpa. Kompetensen hos BN och vägledningen från berörda myndigheter behöver förstärkas.

Svårigheter och behov av ytterligare vägledning

Länsstyrelsen kan konstatera att lika många kommuner som upplever att det finns hinder förknippade med tillsynen, önskar mer vägledning från berörda myndigheter, vilket signalerar att det finns en vilja att få arbetet med tillsynen att fungera.

Länsstyrelsen tar med sig kommunernas önskemål om goda exempel och rutiner, förslag på struktur, förenkling av uppgiften och möjligheten att ta del av de godkända protokollen, och önskar att det kommer ett formellt uppdrag (från regeringen) till länsstyrelserna och/eller Boverket att detta ska ses över och arbetas fram inom en snar framtid.

Övriga kommentarer (t ex förslag till lagändringar el dyl.)

Det är viktigt att komma ihåg, att det är kommunerna som hanterar den lagstiftning som tas fram, och att det är de som ser problemen på plats. Det är också de som lättast kan se hur man kan förändra och förbättra arbetet med tillsyn på plats.

Kommunerna i Dalarnas län lyfter ofta att en ändrad organisation och lagstiftning skulle göra det enklare att arbeta med tillsyn. Dels förordar man förslaget om det centrala registret (läs mer om förslaget under rubriken "Dokumentation"), men också en ändring av texten i plan- och byggförordningen (PBF) 5 kap 11 § som säger att den som utfört besiktningen, och alltså inte fastighetsägaren, ska skicka ett exemplar av protokollet till BN, och endast de protokoll som har en eller flera anmärkningar.

Länsstyrelsen anser att det vore rimligt att den kommun som *inte* vill ta del av alla godkända protokoll ska kunna avsäga sig dessa.

Länsstyrelsen anar dock att så länge resurser saknas och tillsynsarbetet nedprioriteras i kommunerna, och så länge vägledningen inte är tillräcklig, så kommer kommunerna ha svårt att skaffa sig den vana och kompetens som krävs för dessa ärenden, men också kunna ta till sig ytterligare vägledning.

Del 2 - Obligatorisk ventilationskontroll (OVK)

Länsstyrelsen kan generellt konstatera att tillsynsarbetet med OVK verkar fungera bättre i kommunerna än vad arbetet med hissar och andra motordrivna anordningar gör. Behovet av ytterligare vägledning är mindre inom detta tillsynsområde, vilket kan tyda på att kommunerna vet hur de ska arbeta, och att problemet snarare ligger i att detta arbete inte prioriteras.

Dokumentation

De flesta av kommunerna har någon form av dokumentation över de ventilationsanläggningar som regelbundet ska besiktas, men denna är inte i alla fall komplett och inte heller helt uppdaterad. Endast 1 kommun uppger att de inte har någon dokumentation alls. Liksom med hissar upplever kommunerna att det krävs en fungerande dokumentation för att kunna bedriva tillsyn över att ventilationsanläggningar hålls i gott skick och besiktas regelbundet. Även inom detta område upplever kommunerna att det är svårt att få vetskap om de anordningar som kommunerna inte känner till.

Inom detta tillsynsområde är det inte ovanligt att en fastighet inrymmer fler än en byggnad, och/eller att varje byggnad inrymmer fler än en ventilationsanläggning. Kommunerna upplever att det kan vara svårt att hålla koll på vilken av anläggningarna som besiktats på en fastighet, när ett protokoll kommer in. Det blir mycket komplext att övervaka de anläggningar som omfattas av kravet på återkommande besiktningar.

Även inom detta tillsynsområde kommer förslag från kommunerna på ett centralt register, på samma sätt som man föreslår för hissar. (Se mer under *Dokumentation*, på sidan 20 i denna rapport).

Länsstyrelsen i Dalarnas län har tidigare, vid ett par tillfällen, lyft denna form av register som ett förslag till regeringen, men väljer att skicka med det även i denna återrapportering.

Planerad/aktiv tillsyn

Hälften av kommunerna uppger att de bedriver någon form av planerad/aktiv tillsyn över de byggnader som omfattas av OVK, vanligtvis genom att dessa byggnader finns registrerade/dokumenterade på ett sätt att kommunen får en påminnelse om när det är dags för besiktning. Det förekommer också samarbeten mellan byggnadsnämnder och miljönämnder i länet, där miljötillsyn bedrivs, med fokus på ventilation, främst över kommunens skolor och förskolor mm.

Hinder förknippade med tillsynen

Över hälften av kommunerna upplever att det finns hinder förknippade med tillsynen över att reglerna om OVK följs. Det vanligaste problemet är att BN inte har koll på vilka byggnader i kommunen som omfattas av krav på återkommande besiktningar. På grund av bristande resurser så prioriteras heller inte arbetet med att söka upp dessa.

Utöver detta så anser några kommuner att lagstiftningen är svårtolkad och/eller svår att tillämpa. Kompetens saknas i någon kommun, och det finns önskemål om ytterligare vägledning från berörda myndigheter.

Fortfarande kan Länsstyrelsen se spår av kommunernas ”uppgivenhet” som väcktes när det blev klart att kommunen inte har rätt att avgiftsbelägga det administrativa arbetet. Några kommuner efterfrågar en möjlighet att få avgiftsbelägga arbetet, med förhoppningen om att det skulle göra att tillsynsarbetet prioriterades upp.

Ytterligare vägledning

Knappt hälften av kommunerna använde sig under året av den vägledning/det vägledningsmaterial/det handläggarstöd som Boverket och länsstyrelserna har tagit fram. Endast två kommuner använde sig av PBL kunskapsbanken och/eller Länsstyrelsens webbplats. Två kommuner deltog även i seminarier/konferenser som Boverket och/eller Länsstyrelsen anordnade. En kommun uppgav att de använt sig av material från Funkis.

Få kommuner önskar sig ytterligare vägledning när det gäller tillsynsarbetet över OVK. Av kommentarerna till svaren i enkäten framgår att det bl a är struktur i arbetet som saknas. En kommun nämner här att det vore lämpligt med ett centralt register, som alla kommuner kan ta del av.

Övriga kommentarer (t ex förslag till lagändringar el dyl.)

I enkätsvaren framkom ett önskemål om en gemensam informationskampanj till fastighetsägare, om att de har en skyldighet att utföra OVK, samt förslaget att ta ut en avgift för administration ska få lagstöd.

Bilagor

Bilaga 1 - Länsstyrelsen i Dalarnas slutsats gällande OVK

Bilaga 1

Länsstyrelsen i Dalarnas slutsats gällande OVK

Länsstyrelsen i Dalarnas län vill uppmärksamma regeringen på att det finns systematiska brister i den obligatoriska funktionskontrollen av ventilationssystem (OVK), vilket bör föranleda ett uppdrag att närmare utreda författningsändringar som kan underlätta för kommunerna i dess hantering av sin tillsyn.

OVK-handläggningen är problematisk för kommunerna. Två domar fastslår att kommunerna inte har rätt att avgiftsbelägga OVK. (Regeringsrätten RÅ 1999 ref 68 samt kammarrätten i Jönköping mål 715-1997) 2014 lades en motion till riksdagen:

Motion 2014/15:779 av Barbro Westerholm (L)

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsynen av inomhusluften i skolorna.

Motivering

För att barn och personal ska kunna ha en bra lärande- och arbetsmiljö i skolan fordras att städningen fungerar och att inomhusluften är av hög kvalitet. Kommunerna har ansvar för tillsynen av den obligatoriska ventilationskontrollen. Det visar sig att mindre än hälften kommunerna genomfört någon sådan kontroll under de senaste tre åren och att var femte kommun inte har rutiner för att följa upp resultaten.

Det bör utredas vad som ligger bakom den dåliga kontrollen. Är det okunskap om vikten av god luftkvalitet, är det kommunernas växande tillsynsansvar inom olika områden eller är det resursbrist som ligger i vägen. Inom en del tillsynsområden får kommunerna ta ut en avgift, t.ex. när det gäller miljöinspektioner men inte när det gäller den obligatoriska ventilationskontrollen. Kan det förhållandet ligga bakom den låga prioriteringen av ventilationskontrollerna.

Barbro Westerholm (L)

Civilutskottets betänkande 2014/15:CU10

Funktionskontroll av ventilationssystem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om en utredning om brister i funktionskontrollen av ventilationssystem. Utskottet hänvisar till kommunernas tillsynsansvar och Boverkets uppföljning av tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen.

Motionen

Enligt vad som anförs i motion 2014/15:779 av Barbro Westerholm (L) lever många kommuner inte upp till de krav som finns på obligatoriska ventilationskontroller i skolor. Mot denna bakgrund föreslår motionären att det ska utredas vad som ligger bakom den bristande kontrollen av inomhusluften i skolor.

Bakgrund

Ett lagreglerat krav på funktionskontroller av ventilationssystem, s.k. obligatorisk ventilationskontroll (OVK) infördes 1991. I plan- och bygglagstiftningen finns bestämmelser om funktionskontrollen av ventilationssystem. I PBL ställs krav på att funktionen hos ett ventilationssystem ska kontrolleras för att säkerställa ett tillfredsställande inomhusklimat i byggnader (8 kap. 25 §). Det är byggnadens ägare som ska se till att kontrollen görs av en sakkunnig och certifierad funktionskontrollant. I plan- och byggförordningen finns bestämmelser bl.a. om den första besiktningen innan systemet tas i bruk och de därefter återkommande besiktningarna (5 kap. 1–7 §§). Om byggnadens ägare har anledning att misstänka att ventilationssystemet inte uppfyller de krav som finns uppställda ska ägaren snarast möjligt vidta de åtgärder som behövs för att kraven ska vara uppfyllda. Boverket har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om funktionskontroll av ventilationssystem och certifiering av sakkunniga funktionskontrollanter (BFS 2011:16 med ändringsföreskrift 2012:6). Där anges bl.a. intervall för återkommande besiktning för olika byggnadskategorier. För bl.a. skolor gäller ett besiktningintervall på tre år. Kommunens byggnadsnämnd ska utöva tillsyn över funktionskontrollen och får förelägga byggnadens ägare att utföra ventilationskontroll. Krav på luftkvalitet och ventilation kan också ställas med stöd av bestämmelser i miljöbalken och arbetsmiljölagen.

Boverket har gett ut informationsmaterial och vägledningar om den obligatoriska ventilationskontrollen och det tillsynsansvar som kommunerna har på området. Verket deltar vidare i olika former av informationsmöten med kommuner och branschföreträdare om hanteringen av ventilationskontrollen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är mycket angeläget att landets skolor kan erbjuda en god arbetsmiljö för elever och lärare. En tillräcklig ventilation är en av förutsättningarna för att skolan ska ha en bra fysisk inomhusmiljö. Det är därför viktigt att de krav på luftkvalitet och ventilation som finns uppställda i bl.a. plan- och bygglagstiftningen verkligen efterlevs, liksom de krav som finns på återkommande kontroller av ventilationen. Kommunerna har här ett stort ansvar både i egenskap av tillsynsmyndighet och som ägare av en stor del av landets skollokaler.

Utskottet förutsätter givetvis att kommunerna och övriga fastighetsägare följer de krav som finns uppställda på återkommande funktionskontroller av ventilationssystemen i skolorna. Till stöd för kommunernas arbete har

Boverket gett ut regelsamlingar, vägledningar och informationsmaterial. Vidare deltar Boverket tillsammans med bl.a. kommuner, länsstyrelser och branschföreträdare i olika former av informationsmöten och samverkansgrupper som bl.a. tar upp frågor om ventilationskontrollen. Verket har också i uppdrag att regelbundet sammanställa erfarenheterna från tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen och rapportera utfallet till regeringen. Det får förutsättas att eventuella systematiska brister i funktionskontrollen av ventilationssystem kan uppmärksammas i detta sammanhang. Därmed avstyrker utskottet motionen.

Länk till motionen: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Ovriga-dokument/Ovrigt-dokument/Inomhusluft-i-skolor_H202779/?text=true
MÖD påpekar i dom [P1666-15/2015-07-20](#) att det inte finns någon lagstadgad skyldighet för en byggnads ägare att inkomma med protokoll över funktionskontroll av ventilationssystem. Detsamma framkommer i dom [P5374-15/2015-12-01](#) från MÖD. I domskälen i detta mål formuleras tydligt att:

”Det saknas emellertid en uttrycklig bestämmelse i förordningen som anger att fastighetsägaren är skyldig att lämna in protokoll över utförd funktionskontroll av ventilationssystem till nämnden”.